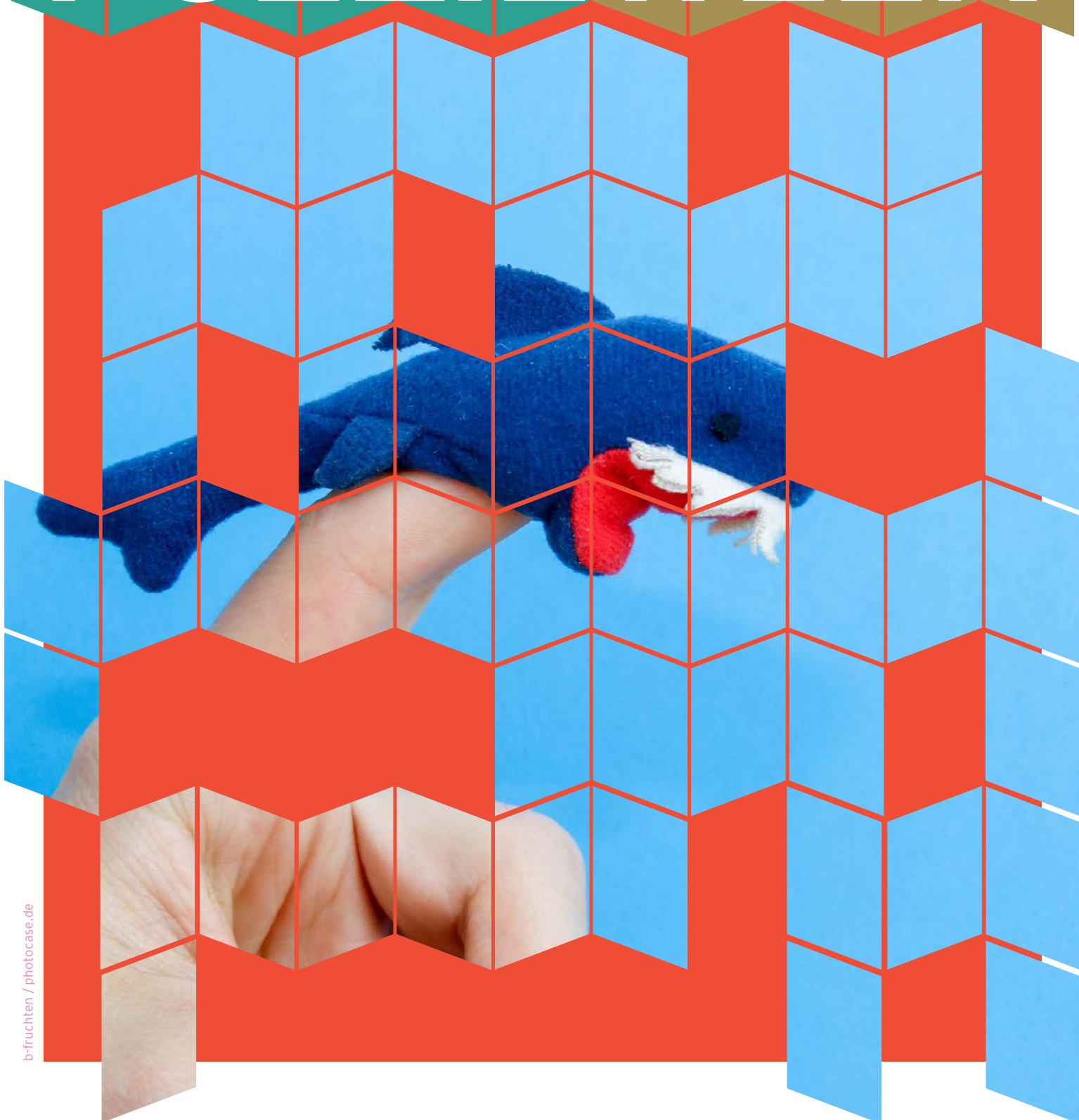

25.01-31.01.2018

bundel #1 ◀

POËZIEWEEK

b-fruchten / photocase.de

POËZIELESSEN
BASISONDERWIJS

INLEIDING OM TE BEGINNEN

**Jos
van Hest**

Jos van Hest (o.m. poëziedocent en presentator) houdt een warm pleidooi voor (meer) poëzie in de klas. En dat hoeft volgens hem helemaal niet moeilijk te zijn: 'Poëzie is niet moeilijk, stom of saai; poëzie ben je zelf.' In deze inleiding geeft Jos enkele direct uitvoerbare tips.

LESTIP KLEUTERS

FLAPPERHANDJES, WAPPERHANDJES

Joke van Leeuwen

Dit jaar voor de tweede maal: een les speciaal voor de kleuters. In een kleuterklas komen liedjes en versjes natuurlijk dagelijks langs, maar wordt er wel eens stilgestaan bij wat klank nu eigenlijk is? Deze les helpt je op weg!

Onderwerpen en activiteiten

Schaduw, schaduwtheater, taalcreatie, zintuigen gebruiken.

Extra benodigdheden

een grote lamp, een wit doek of muur, dun karton, potlood, schaar, plakband, lijmstift, (eventueel recyclagemateriaal zoals: overschotjes stof, noppenfolie, krantenpapier, wolrestjes ...) sjabloon, splitpen, wijzer

Tijdsduur

180 minuten

Auteur lestip

Jeugd en Poëzie

LESTIP 1

SCHIMMENSPEL

Linda Vogelesang

Onderwerpen en activiteiten

Buiten spelen, wonen, taalspel (verschillende rijmvormen), schaduwtheater, beeldende kunst.

Extra benodigdheden

Voor de beeldende opdracht: kartonnen dozen, kosteloos materiaal, lijm, papier, scharen, enz.

Voor het schaduwtheater:

zwart papier, tekenpotloden, scharen, satéprikkers, een wit doek/scherm, een lichtbron (bijv. projector)

Tijdsduur

30 - 200 minuten

Auteur lestip

Marit Trioen

LESTIP 2

VERSJE OM TE RAPPEN

**Frank
Adam**

Onderwerpen en activiteiten

Hoofdletters en leestekens, lettergrepen splitsen, rekenen.

Extra benodigdheden

werkblad, schaar, lijmstift, groot papier, stiften, (eventueel krijtspuitbussen), zonnebril, pet, knuffel

Tijdsduur

180 minuten

Auteur lestip

Jeugd en Poëzie

LESTIP 3

DE DANSENDE HERINNERING

**Ruben
van Gogh**

Onderwerpen en activiteiten

Naar een YouTube-dansfilmpje kijken, praten over het gedicht, dans- en stemmenspel, dansen, tekenen en schrijven, kringgesprek, voorlezen.

Extra benodigdheden

Digibord voor ieder kind een kopie met het gedicht, tekenpapier, schrijfpapier, schrijfgerei

Tijdsduur

60 minuten (vervolgopdracht
40 minuten, andere vervolgopdracht
40 minuten)

Auteur lestip

Jos van Hest

LESTIP 4 VOOR DE KLAS

Bas Rompa

Onderwerpen en activiteiten

Plankenkoorts, voor veel kinderen is het herkenbaar probleem. Wat is het en hoe kom je eraan, maar vooral: hoe kom je ervan af? In deze les wordt geprobeerd van plankenkoorts af te komen door je gevoelens woorden te geven, je brein te foppen, te leren je nergens iets van aan te trekken en door juist gewoon te laten zien dat je bang bent. Ingrediënten: kringgesprek, denken, drama, schrijven.

Extra benodigdheden

video's klaarzetten op YouTube
werkblad voor alle leerlingen

Tijdsduur

45 - 60 minuten

Auteur lestip

Fabien van der Ham

LESTIP 5 SPIEGEL

Reine De Pelseneer

Onderwerpen en activiteiten

Door te tekenen, toneel te spelen en door te filmen denken kinderen over zichzelf na. Wie ben je eigenlijk? En voel je je altijd jezelf? Wat is jezelf voelen? Portret tekenen, nagesprek, drama-opdracht, voordragen.

Extra benodigdheden

A3-tekenpapier, potloden, 'face morphing' downloaden op tablets of smartphones (indien aanwezig)

Tijdsduur

40 - 60 minuten

Auteur lestip

Fabien van der Ham

OM TE BEGINNEN

JOS VAN HEST

Als ik meester was op een basisschool zou ik elke dag beginnen met het voorlezen van een gedicht. Daar zijn er genoeg van! Op mijn tafel zouden een paar goede bloemlezingen liggen met gedichten voor kinderen (een paar tips vind je onderaan deze inleiding). Voor verse toevoer zou ik een abonnement nemen op het tijdschrift *dichter* van uitgeverij Plint (vier nummers per jaar met in elk zo'n 75 gedichten).

Lekker kort

De dag beginnen met een gedicht is heerlijk. Alle kinderen concentreren zich even op hetzelfde: op een vreemd, vrolijk of droevig gedicht waarover ze zich kunnen verwonderen, dat hen aanspreekt of waarin ze zich herkennen. Per dag is het gedicht van een andere kleur, gaat het over een andere emotie, vertelt het een ander verhaal. Kinderen houden van voorlezen; dat geldt niet alleen voor jonge maar ook voor oudere leerlingen. Voorlezen bevordert samenhangigheid. En wat ook heerlijk is: een gedicht is lekker kort. Een gedicht voorlezen kost weinig tijd en dat komt goed uit want er moet zoveel gebeuren in het basisonderwijs.

Straatkrantverkoper

Gedichten voorlezen dus, vijf minuten per schooldag. Als je alleen dat al doet, zullen je leerlingen er blij mee zijn. En later zullen er een paar wellicht zeggen: 'Bij die meester/die juf heb ik meegemaakt wat poëzie is. Veel ben ik vergeten van de basisschool, veel van die gedichten ook, maar een paar niet. Zo was er een gedicht over een papegaai, dat zo grappig was, dan lagen we te dweilen van het lachen. En een gedicht over een zwerver, toen we dat hoorden, kwam er een gesprek over daklozen en gekke mensen op straat. Sinds dat gedicht keek ik anders naar de straatkrantverkoper bij de supermarkt. Stel je voor dat het je vader is! Of dat je het zelf bent!'

Muziekdoosjes

Gedichten kunnen je laten lachen en huilen, ze kunnen je scherper naar de wereld laten kijken, je helpen als je je rot voelt, je aan het denken zetten, je laten voelen hoe het is om iemand anders te zijn. En vaak maken ze ook nog ruimte voor onzin en plezier. Soms zijn het muziekdoosjes die je laat klinken door eraan te draaien. Soms zijn het raadsels die je niet kunt oplossen, verzen met wondervleugels, leugens waar waarheid in zit. Soms is het brabbeltaal, soms klinkklare wijsheid.

Verkiezing

Een simpel vervolg op de vijf-minuten-per-schooldag zou een afsluiting aan het eind van de week kunnen zijn. Welk gedicht van de vijf (opnieuw voorgelezen of eventueel te lezen op het digibord) spreekt je het meest aan? Nummer de gedichten, houd een verkiezing, turf de nummers en bespreek de uitkomst. Waarom heeft dat gedicht 'gewonnen'? Moet een gedicht altijd 'mooi' zijn? Wat is 'mooi'? Denk jij er anders over? Hoe dan? Diversiteit mag er zijn; smaken verschillen.

Gedichten kunnen je laten lachen en huilen, ze kunnen je scherper naar de wereld laten kijken, je helpen als je je rot voelt, je aan het denken zetten, je laten voelen hoe het is om iemand anders te zijn.

Vorm

Na het voorlezen van een gedicht hoeft er soms maar weinig te gebeuren om een gesprek in de klas op gang te brengen. Natuurlijk kun je samen kijken naar hoe een gedicht in elkaar zit, luisteren hoe het als een liedje klinkt, op zoek gaan naar klanken en kleuren die terugkomen, de mooiste regel kiezen, vreemde woorden en wonderlijke beelden bespreken. Dat zijn allemaal vormaspecten waaraan je op een speelse manier aandacht kunt besteden zonder het gedicht dood te analyseren. Een gedicht moet je niet uitputten.

Inhoud

Maar veel gedichten roepen ook inhoudelijk allerlei gevoelens op: verbazing, ontroering, begrip, schaamte, herkenning en pret, om er maar enkele te noemen. Kinderen hebben vaak maar een klein zetje nodig om daarover te praten. Zo leren ze nadenken over het leven en de wereld, over toen, nu en straks. Ze ervaren dat er woorden en regels zijn die gaan over hun herinneringen, dromen, wensen en geheimen. Een gedicht lezen kan een oefening zijn in je je taal eigen maken, fantaseren, je inbeelden, je inleven, je empathisch vermogen ontwikkelen. Poëzie is niet moeilijk, stom of saai; poëzie ben je zelf.

School

Voor de meeste schoolkinderen is de school de enige plek waar ze met poëzie in aanraking kunnen komen. Thuis wordt soms niet meer voorgelezen, er worden geen liedjes gezongen, er zwerven geen boeken rond. Op school kunnen kinderen kennismaken met een andere wereld dan die van thuis, met een andere cultuur, andere gewoontes, andere opvattingen en ideeën. En natuurlijk ook met de wereld die verborgen ligt in henzelf. Poëzie is daar een geweldig vervoermiddel voor.

Bloem

Beste meesters en juffen, zorg daarom voor poëzie op school. Hang poëzieposters op, lees gedichten voor, praat over poëzie, laat kinderen gedichten die hen aanspreken overschrijven in een speciaal verzamelschrift, vraag ze om een lievelingsgedicht uit het hoofd te leren, er een tekening bij te maken, het samen met andere kinderen op te zeggen of uit te beelden. Lees de lessuggesties die hierna volgen, kies eruit wat je goed lijkt, voer ze uit op je eigen manier. En als je daar geen tijd voor hebt, snoep vijf minuten van iedere ochtend af en lees een gedicht voor. De wereld van je kinderen - en die van jezelf - zal opengaan als een bloem. Je hoeft er bijna niets voor te doen.

Handige boeken voor lessen met (meer) poëzie:

Als je goed om je heen kijkt zie je dat alles gekleurd is - **Tine van Buul en Bianca Stigter** (samenstelling) (Querido, 1990)
De Nederlandse kinderpoëzie in 1000 en enige gedichten - **Gerrit Komrij** (samenstelling) (Prometheus, 2007)
Voel je wat ik voel - **Jan van Coillie** (samenstelling) (Davidsfonds/Infodok, 2009)
Ik zoek een woord - **Hans & Monique Hagen** (samenstelling) (Querido, 2013)
Eén gedicht is nooit genoeg - **Mia Goes** (samenstelling) (Plint, 2015)

**Poëzie is niet moeilijk,
stom of saai;
poëzie ben je zelf.**

Meer over Jos van Hest

Jos van Hest is dichter, presentator en poëzie-docent op basisscholen en in het voortgezet onderwijs (verbonden aan School der Poëzie). Als dichter schrijft hij zowel voor jongeren als voor volwassenen.

Flapperhandjes, wapperhandjes

Flapperhandjes, wapperhandjes
aai- en zwaai- en zwabberhandjes
wapper die hier
wapper die daar
klap er die tegen mekaar

wriemelhandjes, kietelhandjes
klets- en krab- en kriebelhandjes
kietel me niet
kietel me wel
au! je knijpt in mijn vel.

aaihandjes
aaaaaaaaaai
waar is de pijn gebleven?
aaihandjes
aaaaaaaaaai
de pijn is weggewreven

Flapperhandjes, wapperhandjes
Joke van Leeuwen
In: *Hoor je wat ik doe?*
(Omniboek, 1985)

LESTIP KLEUTERS

FLAPPERHANDJES, WAPPERHANDJES

Over de auteur

Joke van Leeuwen (1952) is naast auteur van romans en poëzie ook illustrator. Ze is geboren in Den Haag maar woont al jaren in Antwerpen. Ze schrijft voor lezers van alle leeftijden. Uit haar pen vloeien prentenboeken, boekjes voor beginnende lezers, dichtbundels voor kinderen maar ook romans en poëzie voor volwassenen. In haar kinderboeken en bundels speelt Joke van Leeuwen op ongeziene wijze met taal. Ze ontving voor haar werk meerdere literaire prijzen.

Voor het lezen (10 minuten)

Laat de kleuters hun handen in de lucht steken. Wat kan je allemaal met je handen doen? Laat ze dit telkens ook uitbeelden. Kunnen ze zelf nog andere dingen bedenken?

- + waaien
- + kushandjes werpen en vangen
- + je vinger opsteken
- + aaien
- + kriebelen
- + wapperen
- + je duim in de lucht steken
- + klappen
- + je handen verstoppen
- + ...

Na het lezen (15 minuten)

Laat je kleuters in een cirkel zitten zodat ze met hun rug naar elkaar toe zitten. Terwijl je het gedicht een tweede maal met voldoende pauzes tussen de regels voorleest mogen ze zachtjes met hun handen bewegingen maken op elkaars rug. Spreek wel met hen af dat ze maar zachtjes mogen knijpen. Na het gedicht valt iedereen langzaam in slaap. Je maakt de kleuters één voor één zachtjes wakker.

Kan het gedicht nog wat langer gemaakt worden? De dichter heeft een heleboel nieuwe woorden bedacht zoals: *Flapperhandjes*, *wapperhandjes*, *aai- en zwaai- en zwabberhandjes*, *wriemelhandjes*, *kietelhandjes*, *klets- en krab- en kriebelhandjes*. Zijn er nog andere dingen die je met je handen kan doen? Maak hiermee nieuwe woorden zoals *knuffelhandjes*, *wijshandjes*, *mamahandjes*...

Laat je kleuters het hele gedicht, ook de nieuwe woorden uitbeelden. Deze keer beeldt iedereen individueel uit.

Aan de slag

Beeldende opdracht (45 minuten)

Laat de kleuters de omtrek van hun hand op een dun karton tekenen. In de hand mogen ze allerlei letters stempelen. Hierna mogen ze hun getekende hand uitknippen. Wie wil kan de andere kant van de hand nog extra laten versieren met textuurmateriaal zoals noppenfolie, een stukje stof, propjes papier, een knisperend snoeppapiertje... Welke hand uit het gedicht past bij hun textuur? Bespreek in groep hoe een flapperhandje, wapperhandje of zwaaihandje zou voelen. Je kan een strookje stevig papier of een stokje aan de handjes bevestigen zodat de kleuters hun papieren hand ook kunnen gebruiken als schaduwpop in de volgende opdracht.

Drama-/bewegingsopdracht (10 minuten)

Maak het donker in je klas. Schijn met een sterke lamp op een witte muur of doek. Met je handen kan je nu ook schaduwfiguren maken. Op deze site vind je voorbeelden: www.gespotvoorjou.nl/schaduwspel Of bekijk één van deze twee filmpjes: [film 1](#) of [film 2](#)

Laat je kleuters nu zelf experimenteren met schaduwtheater. Hiervoor mogen ze hun eigen handen of hun kartonnen hand voor gebruiken. Het is belangrijk dat ze eerst vrij mogen oefenen. Hierna kan je het schaduwtheater meer structureren. Je kan bijvoorbeeld gebruik maken van het sjabloon. Hierin staan allerlei soorten bewegingen die in het gedicht voorkomen. Bedenk samen welke uitbeelding bij welk woord hoort en teken in elk vak een symbool. Laat het toeval bepalen welke bewegingen de kleuters moeten maken door geblinddoekt een vak aan te wijzen of monteer een draaiende wijzer in het midden van het rooster. Oefen nu de bewegingen en de betekenis van de symbolen. Lees vervolgens traag het gedicht voor en laat ze hun handschaduw wapperen en bewegen op de juiste manier. Neem tussen elke regel een korte pauze.

Muziek (30 minuten)

Vertaal het gedicht om naar een muziekpartituur. Het gedicht kan in drie delen worden opgedeeld. Er zijn namelijk drie strofen in het gedicht.

Als je naar het gedicht kijkt zijn er lange en korte regels. Onderlijn de lange strofen met een opvallende kleur. In deze opdracht onderzoek je het ritme van het gedicht. Het is niet de bedoeling om een mooi muziekstuk te maken. Op deze lijnen maken de kleuters trage, rustige bewegingen met de muziekinstrumenten. Omcirkel met een andere contrasterende kleur de korte zinnen. Hierbij worden snelle bewegingen gemaakt. Je kan hierna nog andere ritmes toevoegen of het juist eenvoudig houden. Oefen de bewegingen eerst zonder tekst. Als iedereen het ritme in de vingers heeft, kan de tekst samen worden opgezegd. Wat gebeurt er met het gedicht als je alles op eenzelfde ritme opzegt? Alle regels even traag, of even snel. Wat vinden ze het leukste? Of houden ze eerder van de afwisseling snel en traag?

Letterzoektocht (50 minuten)

We duiken nog dieper het gedicht in. Deze opdracht is voor iedereen die leuke letterherkenning-opdrachten wil doen.

Toon het gedicht in het groot aan de kleuters. Vinden ze blokletters gemakkelijker te herkennen? Gebruik dan het sjabloon in de bijlage. Bekijk samen nog eens het gedicht. Welke letter zie je het meest? (Antwoord: a)

Je kan ze bijvoorbeeld alle letters *a* laten omcirkelen. Zou dit toeval zijn? Of zou de dichter dit bewust hebben gedaan? Toon de klinkers in de vorm van letterkaarten aan de kleuters. Welke letter komt maar één keer voor in het gedicht? (Antwoord: *u* in het woord *au*)

Er is een letter die niet voorkomt in het gedicht. Wie ziet het als eerste? (Antwoord: *o*)

Nu de kleuters kennis hebben gemaakt met de klinkers in het gedicht, mogen ze in verschillende hoeken van de klas op zoveel mogelijk manieren de letter *a* schrijven, uitknippen, zoeken...

Duid vier hoeken aan in de ruimte. In elke hoek experimenteren ze met letters.

Hoek 1: letters herkennen. Bied geprinte letters in allerlei vormen aan: tijdschriften, zelf geprinte letters, kartonnen verpakkingen, reclameblaadjes... Enkel de *a* mag worden uitgeknipt.

Hoek 2: zelf schrijven met tablet. Download de app: letterschool. Deze Nederlandse applicatie won een award in 2014. www.letterschool.nl

Hoek 3: letters schrijven in zand. Met hun vinger maken ze letters in het zand, zijn er nog andere letters die ze kunnen vormen buiten de letter *a*? Je kan ook letters verstoppen in het zand.

Hoek 4: schilderstapeletters. Kleef schilderstape in de vorm van grote letters op de grond. Over deze grote lijnen moeten de kleuters eerst zorgvuldig heen stappen. Daarna moeten ze in groepjes van twee of drie met hun lichamen de letters uitbeelden.

Meer?

De wereld in mijn handen -

Kristien Dieltiens en Milja Praagman (ill).
(De Eenhoorn, 2013)

Voor meer vingerversje, bekijk het filmpje 'Dichters zijn grote kinderen?' met Joke van Leeuwen op [Youtube](#)

Bibliografie

www.jokevanleeuwen.com

www.stadsdichterjokevanleeuwen.be

Auteur lestip

Jeugd en Poëzie

Schimmenspel

Als de zon en ook mijn vrienden
zijn verdwenen
struin ik nog buiten rond.
Achter raam na raam na raam
sluiten gordijnen en gaan lampen aan.
Op straat wordt het snel later
als elk venster zijn verhaal vertelt
in mijn schaduwstraattheater.

Schimmenspel
Linda Vogelesang
In: *Gewoon een droom*
(Querido, 2017)

LESTIP 1 SCHIMMENSPEL

Over de auteur

Linda Vogelesang (1974, Hooge Zwaluwe) wilde als kind liefst Midas Dekkers worden. Op de valreep besloot ze toch Nederlands in plaats van biologie te gaan studeren, waarna ze zich verder specialiseerde als docent Literaire Vorming. Vogelesang publiceerde twee kinderboeken en een dichtbundel. Naast schrijfster is ze ook educatief medewerker bij een bibliotheek.

Voor het lezen (15 minuten)

Laat de kinderen vertellen over buiten of op straat spelen. Om elk kind een maximale spreekkans te geven, doe je dit aan de hand van een coöperatieve werkvorm als binnencirkel-buitencirkel of rondpraat (zie [pinterest](#)). Om de link met het gedicht te leggen, rond je af met een klassikale variant op 'ik ga op reis en ik neem mee': 'ik speel op straat en ik zie'. Zorg ervoor dat jij als laatste aan de beurt bent en het rijtje aanvult met 'en ik zie een schaduwstraattheater'. Lees dan het gedicht voor.

Na het lezen

Klinkende klanken (15 minuten)

Vraag de kinderen waaraan ze zien dat dit een gedicht is. Benadruk dat er geen goede of foute antwoorden zijn en noteer de kenmerken die genoemd worden. Blijf dan stilstaan bij het rijm. Waarschijnlijk zullen de kinderen alleen het eindrijm *later-theater* als rijm herkennen. Toch bulkt dit gedicht van andere rijmvormen, zoals klinkerrijm (bijv. *struin-buiten; straat-later*), beginrijm (bijv. *gordijnen-gaan; venster-verhaal*) en binnenrijm (*gaan-aan*). Laat de kinderen de verschillende rijmvormen opzoeken in de tekst. Daarna laat je hen spelen met beginrijm. Kinderen met dezelfde beginletter in hun naam zitten samen en zoeken zoveel mogelijk woorden die met deze letter beginnen. Ze zoeken zowel werkwoorden, zelfstandig naamwoorden als adjectieven. Tot slot maken ze, samen of alleen, een zin waarin zoveel mogelijk woorden met de letter van hun naam voorkomen, zoals 'Snelle Samir scoort straks op de speelplaats'. Verzamel de zinnen eventueel in een boekje.

Het klasschaduwstraattheater (20 minuten (basis) tot 60 minuten (uitbreiding))

Het gedicht nodigt uit om bij de kinderen binnen te kijken. Wat gebeurt er 's avonds bij hen thuis? Welk verhaal vertelt hun venster? Laat de kinderen een plaats in huis tekenen waar het 's avonds het drukst is, zoals de keuken, de woonkamer, enz. of spreek een concrete kamer af. Stel voldoende gerichte vragen tijdens het tekenen, zoals: Wie is er allemaal

in deze kamer? Wie zit waar? Wie doet wat?

Bewaak de veiligheid van kinderen die in niet stereotiepe huizen/gezinnen wonen. Hang de huizen naast elkaar zoals in een straat of maak er een knusse klasflat van. Bewonder de tekeningen en laat de kinderen rondgaan zoals in een museum. Je kan de kinderen van restjes stof gordijnen laten knippen en deze voor hun venster plakken. Ben je zelf heel creatief of heb je een enthousiaste ouderploeg? Til je klasflat tot ongekende hoogten door deze van licht te voorzien. Geef elk kind een kartonnen doos(je) (bijv. een schoendoos, een doos van ontbijtgranen, een sigarendoosje) en plak de tekening in de doos. De kinderen snijden nu een raam uit het deksel en hangen gordijnen van papier of stof achter het raam. Monteer dan een lampje in elke doos: een fietslampje, LED-theelichtje of een lampje van een lichtjesslinger. Lees het gedicht voor en herhaal het woord *raam* in '*achter raam na raam na raam*' zoveel keer als er kinderen zitten in je klas. Eén voor één springen de lampjes aan en sluiten de kinderen de gordijnen van hun huis.

Aan de slag

Schimmenspel (100 minuten)

Het gedicht is heel beeldend geschreven. Ideaal om het door de kinderen te laten vertolken aan de hand van... een schaduwtheater. Zoek op YouTube enkele filmpjes en toon deze aan de kinderen, zodat ze een idee krijgen hoe dit werkt. Inventariseer samen welke silhouetten je nodig hebt voor de voorstelling: een hoofdpersonage, enkele vrienden, huizen, lampen, gordijnen... Verdeel de taken onder de kinderen, zodat elk kind één silhouet knipt uit zwart papier. Plak de silhouetten op een satéprikker. Maak vervolgens groepjes van vijf en laat de kinderen binnen de groep de rollen verdelen. Wie leest het gedicht voor? Wie zorgt voor achtergrondgeluiden? Wie speelt met de stokjes? Wie regisseert? Laat de groepjes dan verschillende keren oefenen, tot ze klaar zijn voor de voorstelling. Heb je niet zoveel tijd? Laat de kinderen dan het verhaal zelf achter het doek spelen i.p.v. met papieren silhouetten te werken. De rest blijft hetzelfde. Succes verzekerd!

Meer?

Het gedicht 'Al die huizen' van Koos Meinderts sluit inhoudelijk sterk bij dit gedicht aan. Je vindt het, samen met enkele lesideeën, in de bundel van Gedichtendag 2011, zie [poezieweek](#).

Auteur lestip

Marit Trioen

Versje om te *rappen*. (zonder einde)

Dit is een versje
om te *rappen*
Geen versje
om te zeggen
bij de juf
op de bank,
met je knuffel
in je hand.

Nee, een versje
om te *rappen*.
De woorden
moeten kwek-kwek
kwek-kwek kwekken.
Op het ritme,
in de maat.
In het midden
van de straat.

En waar het
over gaat
dat is niet
van belang.

Ben je boos,
ben je bang,
heb je last,
heb je pijn,

laat je zinnen
maar beginnen.
Zet je woorden
op de trein.

Wie gaat ermee?!
Wie stapt er op?!

Een nieuw versje
om te *rappen*
gaat vertrekken
uit mijn kop!

Geen versje
om te zeggen
bij de juf...

Versje om te rappen (zonder einde)
Frank Adam
In: *Mijn mond eet graag spinazie maar ik niet*
(Querido, 2002)

LESTIP 2

VERSJE OM TE RAPPEN

Over de auteur

Frank Adam (1968) schrijft voor iedereen; voor kinderen, jongeren en volwassenen. Hij is moeilijk in een hokje te plaatsen: uit zijn pen vloeiden al absurde fabels, theaterteksten, romans, luisterverhalen, poëzie en liederen. Zijn gedichten voor kinderen hebben vaak een filosofisch kantje, maar kunnen evengoed speels en grappig zijn. Hij schreef al drie kinderpoëziebundels. *Als de bomen straks gaan rijden* is zijn laatste bundel.

Voor het lezen (15 minuten)

Deel het eerste werkblad uit. Het gedicht is helemaal aan elkaar gekleefd. Is het dan nog een gedicht? Wanneer is een tekst poëzie? Een gedicht rijmt vaak, maar niet altijd. Poëzie bestaat meestal uit kortere zinnen, die we regels noemen. Doorgaans is een gedicht opgedeeld in kortere blokken tekst met een witregel ertussen. Wat valt er nog meer op aan deze tekst? Alle leestekens en hoofdletters zijn verdwenen. Maakt het de tekst daarom moeilijker leesbaar? Hoofdletters en leestekens zijn als verkeersborden, ze verraden het begin en het einde van een zin voor de lezer. Toch wel nuttig he? Laat de kinderen van deze lange zin zelf een gedicht maken. Ze trekken een verticaal lijntje tussen de woorden waar zij denken dat een nieuwe regel/zin begint. Daarna knippen ze alle bij elkaar horende stukken uit en schikken ze die op een leeg blad papier. Laat ze elkaars resultaten bekijken. Zijn er veel verschillen? Vraag wie zijn of haar versie van het gedicht luidop wil voorlezen? Tip: houd aan het einde van elke regel een korte pauze, bij het einde van een blokje een iets langere pauze. De anderen luisteren met gesloten ogen. Lees nu de originele versie van het gedicht voor. De dichter schrijft in erg korte stukjes. Waarom zou hij dat doen?

Na het lezen (15 minuten)

Deel het tweede werkblad uit. Laat de kinderen elke regel opdelen in lettergrepen met een verticale lijn. Op het einde van de regel plaatsen ze telkens het totaal aantal lettergrepen. Maak nu de som van het aantal lettergrepen per tekstblokje. Wat valt er op? (30 - 25 - 12 - 12 - 15 - 8 - 15 - 10) Welke twee tafels van vermenigvuldigen zijn dit? Kan je de juiste vermenigvuldiging bij elke uitkomst bedenken? Zo zie je maar dat dichters ook moeten kunnen rekenen. Of zou het toeval zijn, denk je?

Aan de slag

Performance (50 minuten)

Als je een gedicht wilt rappen, moet je op zoek naar ritme. Experimenteer met verschillende tempo's. Deel de klas op in groepjes. Ieder groepje krijgt een stuk van het gedicht toegewezen en leest in een ander ritme voor: schildpadtraag (= zo traag mogelijk), olifantenstap (= normaal ritme), slangsluipend (= alle woorden aan elkaar uitspreken) luipaardsnel (= zo snel mogelijk). Tip: heb je een grote groep? Verzin dan nog meer ritmes en stijlen.

Nu je geëxperimenteerd hebt met verschillende stijlen, kan je op zoek gaan naar de manier waarop het gedicht het meest lijkt op een raptekst. Echte rappers zijn ook 'cool'. Wanneer de leerlingen het gedicht gaan rappen, moeten ze zich ook als echte rappers gedragen. Daar horen uiteraard attributen bij zoals een zonnebril, een pet, een hoofdtelefoon en dansbewegingen. Laat je leerlingen een performance brengen voor elkaar. Daag hen uit om de tekst uit het hoofd te leren, want wie zag ooit een echte rapper met een liedjestekst in de hand?

Een raptekst heeft natuurlijk ook muziek nodig. Voor het ritme kan je gebruik maken van het programma 'Garageband' voor Mac of 'Audacity' voor Windows. Hiermee kan je ook gemakkelijk stemgeluid opnemen.

Beeld (50 minuten)

Maak met je klas een graffiti-achtergrond voor je clipopname. Dit kan door samen posters te maken en woorden uit het gedicht of een stukje uit het refrein te kiezen en dit met blokletters in 3D te tekenen. Heb je een lege muur op je speelplein? En mag je deze tijdelijk versieren? Er bestaan krijtspuitbussen die je net zo kan gebruiken als een verfspuitbus. Maak hiermee een graffiti muur die je later weer kan wegspoelen. Tip: als je gebruik maakt van uitgesneden letters in dun karton als stencil, heb je een mooier resultaat.

Schrijven (50 minuten)

In de titel van het gedicht staat dat het geen einde heeft. Dat wil dus zeggen dat we er zelf nog tekst aan mogen toevoegen. Laat elke leerling vier regels over zichzelf schrijven. Gebruik hiervoor een rijmschema zoals bijvoorbeeld ABAB. Dat wil zeggen dat de eerste regel rijmt met de derde regel en dat de tweede regel rijmt met de laatste regel.

Er zijn nog veel meer rijmschema's die je kan gebruiken zoals AABB, ABBA, AAAA...
Hoe begin je aan het schrijven een raptekst?
Laat je leerlingen een blad papier nemen en zoveel mogelijk eigenschappen/ bijzonderheden/... opschrijven.. Laat hen hieruit vier onderwerpen kiezen. Over elk onderwerp schrijven ze één zin. Welke woorden staan er teveel? Deze kan je schrappen. Kunnen ze de woorden zo ordenen zodat ze rijmen? Misschien vind je wel een synoniem dat kan rijmen met een ander woord.
Tip: gebruik een (online) rijmwoordenboek.
Zijn de regels klaar? Laat elke leerling ze hardop voorlezen, misschien moeten ze nog iets aanpassen zodat het ritme goed klinkt. Nu kunnen ze de regels uit het hoofd leren en beginnen met rappen.

Meer?

www.frankadam.be
www.nicholastozier.com
www.powerpoetry.org

Auteur lestip

Jeugd en Poëzie

De dansende herinnering

herinner mij, herinner mij
ik ben de dansende herinnering
ik dans radeloos je uitgestrekte armen in
waar binnenin je ogen open zijn
en alles ongelogen

kijk maar, kijk, alles is nog steeds aanwezig
in het begin was het begin met dansen bezig
zie mij dan, ik dans
mijn armen, benen zijn weer overal
mijn handen, vingers bovenal
mijn ledematen nooit zo lenig
mijn lichaam is een vrije val
en buiteling, een zindering
een dansende herinnering

herinner mij, herinner mij
als niemand zo bewegen kan
als ik dat kan, zal ik dat dan
maar doen?

De dansende herinnering
Ruben van Gogh
In: *Aan het eind van het begin*
(Prometheus, 2001)

LESTIP 3

DE DANSENDE HERINNERING

Over de auteur

Ruben van Gogh (1967) is dichter, liedjesschrijver, bloemlezer en presentator. Hij debuteerde in 1996 met de dichtbundel *De man van taal*. In 2017 verscheen zijn zesde bundel *Nikola: een soort van antenne*. Hij schreef libretto's van maar liefst elf opera's. In 2018 kunnen achtstegroepers in Nederland (zesde leerjaar in Vlaanderen) afscheid nemen van de basisschool, niet met de gebruikelijke musical, maar met een opera waarvoor hij de tekst heeft geschreven. Van Gogh trad op van Albanië tot Zeewolde, van Appingedam tot Singapore.

Voor het lezen (10 minuten)

Bekijk met elkaar dit feestelijke YouTube-filmpje: [youtube.com](https://www.youtube.com/watch?v=9nPCs4) of via: www.goo.gl/9nPCs4

Het is de legendarische flashmob waarin meer dan tweehonderd mensen, jong en oud, dansen in de hal van het Centraal Station Antwerpen. Praat kort na over het filmpje: had je erbij willen zijn? En had je dan meegedaan?

Vertel dat je een gedicht hebt van Ruben van Gogh dat over dansen gaat en lees het voor. Vraag de kinderen om zo te luisteren dat ze een belangrijk stukje van het gedicht onthouden.

Na het lezen (10 minuten)

Vraag de kinderen welk stukje ze onthouden hebben. Praat met elkaar over woorden, regels, flarden, leuke woorden, moeilijke woorden. Deel kopieën met het gedicht uit. Vraag een paar kinderen om het gedicht hardop voor te lezen. Wie kan het op zo'n manier doen dat je de beweging van het gedicht hoort?

Luister samen naar de klanken en het ritme van het gedicht: Welke klanken hoor je vooral? Waar zit het rijm verborgen? Waar komen woorden en regels terug?

Andere vragen die aan de orde kunnen komen: Wat vind je de mooiste regel van het gedicht? Wat vind je de vreemdste regel? Wat voor soort dans hoort bij het gedicht? En wat voor muziek?

Aan de slag (40 minuten)

Vorm groepjes van een zestal leerlingen. Laat ze werken aan de opdracht om het gedicht te dansen en te laten horen. Geef daarbij een aantal suggesties en mogelijkheden:

- + Binnen het groepje een verdeling maken tussen danskinderen en tekstkinderen, of juist niet.

- + Het hele gedicht laten horen of een fragment.
- + Werken met herhaling van regels en van bewegingen.
- + Werken met muziek die erbij past, bestaande muziek of zelf muziek improviseren (klappen, trommelen, fluiten, enz.).

Leg uit dat de volgorde van werken is: ideeën bedenken, uitproberen, kiezen, uitvoeren. De groepjes laten aan elkaar het resultaat zien. Hou nadien een korte nabespreking. Welk gevoel had je bij het gedicht in het begin van de les en welk gevoel nu?

Meer?

Dansen en dichten (40 minuten)

Vraag welk kind met je wil dansen. Doe samen een klein dansje in de klas, met of zonder muziek. Herhaal het eventueel met een ander kind. Welke kinderen willen met zijn tweeën een korte dans laten zien?

Praat met elkaar over mensen die ze kennen die wel eens dansen. Schrijf de namen op het bord: mijn moeder, tante Sylvia, Rico, mijn broer, oom Wilco, enzovoort. Praat met elkaar over waar en hoe er wordt gedanst. De kinderen kiezen ieder één danspersoon, houden die geheim, en maken er een tekening van. Onder elke tekening schrijven ze een regel die begint met de persoon:

'Mijn moeder danst in de keuken.'

'Tante Sylvia draait rondjes en haar jurk ook.'

'Rico kan goed rock-'n-rollen.'

'Mijn broer danst als Michael Jackson.'

'Oom Wilco heeft zwarte dansschoenen die glimmen.'

Alle regels bij elkaar vormen een groepsgedicht.

Kringgesprek over herinneringen (40 minuten)

Het gedicht van Ruben van Gogh gaat over een herinnering. Voer een kringgesprek over een vroege herinnering. Geef de kinderen even de tijd om daarover na te denken. Het moet een herinnering zijn die ze zelf nog kennen; niet een verhaal dat ze kennen omdat ze het bijvoorbeeld van hun moeder hebben gehoord. De herinnering hoeft geen afgerond verhaal te zijn; het kan ook een flard zijn die plotseling ophoudt. Stimuleer de kinderen om zintuiglijk te vertellen: wat zag, hoorde, voelde, proefde, rook je? Na het kringgesprek schrijven de kinderen belangrijke zintuiglijke woorden op.

Vraag de leerlingen om met hun woorden een gedicht met korte regels te schrijven. Een regel mag niet langer zijn dan zeven woorden. Het gedicht hoeft niet helemaal 'waar' te zijn, er mag ook verzonnen worden als het maar 'echt' lijkt. Vertel dat het soms mooier of spannender is om over een herinnering te schrijven alsof het op het moment zelf gebeurt, dus in de tegenwoordige tijd in plaats van de verleden tijd.

Je kunt de opdracht ook heel gestructureerd aanbieden, regel voor regel:

- + De eerste regel hebben ze al: *'Herinner mij, herinner mij'*.
- + De tweede regel kan over de plek van de herinnering gaan.
- + De derde over een detail, een geluid, een kleur of iets anders.
- + De vierde is de herhaling van een regel met een nieuw woord erin.
- + Na een witregel kan er een tweede strofe komen die weer begint met *'Herinner mij, herinner mij'*.

Zeg de kinderen dat ze de deelopdrachten vrij kunnen gebruiken. Ze mogen zelf ook iets anders bedenken.

Gedichten van kinderen die ter inspiratie kunnen worden voorgelezen:

*'Herinner mij, herinner mij
Het park met de kiezelsteentjes
Witte griezelige eenden
Witte griezelige snavels die brood eten
Herinner mij, herinner mij
Kinderen gooien met steentjes
Ik huil om die eenden
Eenden lusten geen kiezels'*
Yvette (groep 8)

*Herinner mij, herinner mij
'In een speelgoedwinkel
Een robot draait rondjes
Een robot met licht uit zijn ogen
Herinner mij, herinner mij
Ik wil hem hebben
Ik krijg hem niet
Er komen tranen uit mijn ogen'*
Raoul (groep 7)

Bibliografie

Aan het eind van het begin -
Ruben van Gogh
(Prometheus, 2001)

Auteur lestip

Jos van Hest

Voor de klas

Ik wou dat ik een slak was
dan kroop ik in mijn huisje weg

een wandelende tak was
onzichtbaar in een kale heg

ik wou dat ik behang was
bij het plafond daar bovenaan

maar liever nog niet bang was
om dadelijk voor de klas te staan.

Voor de klas

Bas Rompa

In: *Een propje in mijn gezicht* (sam. Daniel Billiet)

(Infodok, 1989)

LESTIP 4 VOOR DE KLAS

Over de auteur

Bas Rompa (Weert, 1957) volgde de opleiding voor kleuterleid(st)er en was peuterleider, poppenspeler en redacteur van *Taptoe*. Begin jaren 80 publiceerde hij zijn eerste gedichten in *Jippo* en VN's *Blauw geruite kiel*. In 1986 debuteerde hij met de bundel *Binnenste buiten* bij Uitgeverij Holland. In de daaropvolgende jaren verschenen er zo'n dertig boeken: dichtbundels, jeugdromans, prentenboeken en AVI-boeken. Bas Rompa werkte mee aan Sesamstraat en een tv-programma voor de VPRO en schreef stukjes voor de Kinderpagina van NRC. Momenteel verzorgt hij de paragrafen poëzie voor *Talent!*, een methode Nederlands voor het voortgezet onderwijs.

Voor het lezen (10 minuten)

Kijk met de kinderen naar een fragment uit *Sing*, een animatiefilm over een zangwedstrijd. In deze scène moet Meena, een olifant, zingen. Ze is erg verlegen en durft niet goed.

Vraag de kinderen tijdens het kijken op het gevoel van Meena te letten. Hoe voelt ze zich aan het begin van haar optreden en hoe voelt ze zich aan het einde? Je vindt de video [hier](#) of hier: www.goo.gl/C9qpWH

Bespreek wat de kinderen gezien hebben.

Je kan daarbij deze vragen gebruiken:

Herkennen ze het gevoel van Meena? Hoe kom je aan deze zogenaamde plankenkoorts? Waarom hebben sommige mensen hier wel en sommige mensen hier geen last van? Kun je er vanaf komen? Heeft plankenkoorts ook nut?

Niet iedereen zal ooit een zangoptreden moeten doen. Maar een spreekbeurt voor de klas, daar moet iedereen af en toe aan geloven. Lees het gedicht voor.

Na het lezen (10 minuten)

Na het voorlezen van het gedicht praat je even na: wie herkent zichzelf in het gedicht?

Wat zou je de jongen of het meisje uit het gedicht willen adviseren? Kan hij of zij iets doen om die angst te overwinnen?

Kijk ter afronding van dit gesprek na het gesprek naar de video 'Waarom ben je zenuwachtig als je het podium op moet?' Het is een item uit het programma Willem Wever en duurt 1.19 minuten. Je vindt het op [youtube](#) of hier: www.goo.gl/VgTFzT

Aan de slag

Vertel de kinderen dat ze vandaag allemaal een kort optreden voor de klas moeten doen. Een groot deel van de kinderen zal nu dus denken: 'HELP! Kan ik mij ergens verstoppen? Kan ik hier onderuit?' En dat gevoel is dus precies waar het gedicht over gaat. Met dat gevoel gaan de kinderen aan het werk. In vier stappen zijn ze misschien wel genezen van hun plankenkoorts! Je hoeft overigens niet alle vier de opdrachten met je klas te doen, je kan er ook een of meerdere uitkiezen. Ze zijn los van elkaar te gebruiken.

1. Geef woorden aan je gevoel (15 minuten)

Als je je gevoel omschrijft en erkent is het soms makkelijker ermee om te gaan. Dat kun je doen in een dagboek, op een kladblaadje, door er iemand over te vertellen of door een gedicht te schrijven. Bij het schrijven van een gedicht zoek je naar een bijzondere manier om je gevoel te omschrijven. In het voorbeeldgedicht wil het kind zich onzichtbaar maken. Dat is een treffende en mooie omschrijving van plankenkoorts.

Laat de kinderen ook spelen met deze gedachte en laat ze nog twee 'verstoppelken' bedenken waar ze zich onzichtbaar zouden willen maken. Hiervoor kunnen ze het werkblad gebruiken. Het mooiste is als de laatste woorden van de twee nieuwe zinnen op elkaar rijmen. Net zoals in de zinnen die al in de gedichten zitten.

2. Drama-opdracht 'Fake it till you make it' (15 minuten)

Vertel de kinderen dat uit onderzoek blijkt dat als je consequent zelfvertrouwen faket in een situatie waarin jij je onzeker voelt, je op den duur dat zelfvertrouwen echt gaat ervaren. Het kan dus helpen om te doen alsof je heel veel zelfvertrouwen hebt. Het helpt bijvoorbeeld ook om vlak voordat je iets spannends moet doen power poses aan te nemen. Je focpt zo je brein en voelt je zelfzekerder.

Dat is het proberen waard. Elk kind moet om de beurt voor de klas gaan staan en dan heel stoer doen. Ze moeten daarbij zogenaamde power poses gebruiken zoals spierballen maken en laten zien, zich breed maken, brullen, op je borst kloppen, juichen, etc. De kinderen kunnen zich hierbij laten inspireren door bijvoorbeeld voetballers. Kijk om op ideeën te komen eventueel samen naar 'Best Goal Celebrations In Football' of 'Top 10 Goal Celebrations' op YouTube.

Misschien durven niet alle kinderen dit te doen maar ze moeten het juist gaan doen om dit soort dingen te durven! Kwestie van even doorbijten dus?

3. Drama-opdracht:

Stoïcijnse levenskunst (10 minuten)

Omgaan met zenuwen gaat ook beter als je getraind bent in stoïcijns zijn. Dat wil zeggen dat wat er ook gebeurt, je gevoel altijd constant blijft, dat je onverstoorbaar blijft.

Laat de kinderen dit oefenen door een standbeeld te zijn. Dat gaat zo: ze moeten zo neutraal mogelijk in een zo neutraal mogelijke lichaamshouding voor de klas staan. De rest van de klas gaat zich vreemd gedragen. Rare gezichten trekken, gekke dansjes doen, enzovoort. Het standbeeld moet onverstoorbaar blijven staan, als een echt standbeeld en mag zeker niet in de lach schieten. Laat meerdere kinderen een keer het standbeeld zijn.

4. Gedicht voordragen (10 minuten)

Als afsluiting moeten een aantal kinderen het gedicht voordragen. Bespreek even kort hoe je dat zou kunnen doen. Het gedicht gaat over het feit dat je het eng vindt om iets voor de groep te doen, bijvoorbeeld een gedicht voordragen. Wat is dan een passende manier? De kinderen kunnen heel zachtjes en verlegen praten, of juist heel hard schreeuwen om hun angst te overwinnen. Ze kunnen ook tijdens het voorlezen onder een deken gaan zitten zodat niemand hen ziet? Verdeel de kinderen in groepjes en laat elk groepje een voordracht verzinnen en natuurlijk daarna laten zien aan de klas.

Meer?

- + *Vijf draken verslagen, Querido's Poëziespektakel 4*: over grote en kleine moed
- + *Wij zijn bijzonder* van Ted van Lieshout: over jezelf durven zijn
- + *Held op sokken* van Bette Westera: over hoe je onverwacht iemands held kan zijn
- + *Pudding Tarzan* van Ole Lund Kirkegaard: geen gedichten maar een voorleesboek, over een jongetje dat helemaal niet slim, sterk of sportief is.

Auteur lestip

Fabien van der Ham

WERKBLAD

Voor de klas

Ik wou dat ik een slak was
dan kroop ik in mijn huisje weg

een wandelende tak was
onzichtbaar in een kale heg

-----

ik wou dat ik behang was
bij het plafond daar bovenaan

maar liever nog niet bang was
om dadelijk voor de klas te staan

Opdracht

Voeg twee zinnen in het midden van het gedicht toe.
De zinnen moeten gaan over een plek waar je je
onzichtbaar kan maken. Schrijf elke zin over twee
regels net als in het bestaande gedicht. Zorg dat
de tweede zin op de eerste zin rijmt.

Spiegel

Ik weet niet wie ik zie.
Een meisje met een wipneus
en een hoofd vol fantasie?
Een piekeraar of prinsenkind,
een engel die geen vleugels vindt,
een dromer met een droeve blik?
Vandaag ben ik niet ik.

Spiegel
Reine De Pelseneer
In: *Liever lief*
(De Eenhoorn, 2009)

LESTIP 5 SPIEGEL

Over de auteur

Reine De Pelseneer (1982, Zandhoven) werkt halftijds als redactiemedewerker. Daarnaast schrijft ze kinderboeken, verhalen voor eerste lezers, poëzie voor kinderen en voor volwassenen... Van letters krijgt ze nooit genoeg. Ze vindt het ontzettend boeiend dat je met een alfabet van slechts 26 verschillende tekens oneindig veel kanten op kunt. En dus schrijft ze verhalen, of werkt ze aan gedichten om alle mogelijkheden van die 26 letters te ontdekken. Reine studeerde Germaanse Taal- en Letterkunde en houdt van volle boekenkasten, mooie muziek, kikkers met een kroon, kattengespinn, rozen, leeslintjes, lekker lang slapen en vegetarische keukenexperimenten.

Voor het lezen (10 minuten)

Het gedicht waar je mee gaat werken gaat over de dagen waarop je je niet jezelf voelt. Dit thema kun je introduceren met een tekenopdracht.

Laat de kinderen in tweetallen tegenover elkaar zitten. Elk kind krijgt een vel A3-papier en heeft een potlood bij de hand. De kinderen moeten een portret van elkaar maken. Let op: tijdens het tekenen mogen ze niet op hun papier kijken. Druk de kinderen op het hart dat je, omdat je tijdens het tekenen niet mag kijken, het dus ook niet volledig hoeft te gelijken. Dat kan heel bevrijdend werken. Na afloop geven de kinderen elkaar de tekening cadeau.

Laat elk kind naar zijn portret kijken. Herkent hij er iets van zichzelf in? Dit mag ook symbolisch zijn. Onder het portret mogen ze opschrijven waarom dit een portret van zichzelf is, ook al lijkt het er niet op. Lees daarna het gedicht voor. (Geïnspireerd door een lesidee uit het boek *Weten waar de woorden zijn.*)

Na het lezen (20 minuten)

Napraten (10 minuten)

Praat na het voorlezen met de klas na over het gedicht. Het kind in het gedicht voelt zich niet zichzelf. Wanneer voelen de kinderen zich niet zichzelf?

In welke situaties?

Kunnen ze uitleggen wat voor gevoel dat is?

Is dat altijd een vervelend gevoel?

Of kan het ook leuk zijn?

Wanneer voel jij je juist wel jezelf?

Is het fijn om je jezelf te voelen?

Wat is dat eigenlijk, je jezelf voelen?

Tekenen (10 minuten)

De kinderen nemen het portret dat hun klasgenoot van hen maakte er weer bij. Vraag ze wat ze aan de tekening moeten veranderen om het portret meer op zichzelf te laten lijken. Als ze er even goed over nagedacht hebben, mogen ze de tekening verbeteren. Ze mogen er ook spullen bij tekenen. Bijvoorbeeld dingen waar ze van houden, hobby's, eten dat ze lekker vinden, enz. Laat ze er een zo goed mogelijk zelfportret van maken.

Aan de slag

Drama-opdracht:

voorstellen op vele manieren (10-15 minuten)

Door de manier waarop je je voorstelt, vertel je eigenlijk al heel veel over jezelf. Iemand die verlegen is, stelt zichzelf anders voor dan iemand die denkt dat hij de baas van de hele wereld is. Dit moeten de kinderen proberen uit te beelden. Ga met zijn allen in de kring staan. Noem steeds een eigenschap en vervolgens moeten de kinderen zich zo voorstellen dat die eigenschap meteen duidelijk is. Ze zeggen hierbij 'ik ben...' en dan hun naam. Eigenschappen die de kinderen uit moeten beelden kunnen zijn: verlegen, trots, boos, deftig, stoer, belangrijk, verlegen, zingend, huilend, vrolijk, raar, dansend. Laat de kinderen eventueel ook nog eigenschappen bedenken. Doe zelf ook mee, dan voelen de kinderen minder schroom en ze hebben meteen een voorbeeld als ze zelf niet weten hoe ze het uit moeten beelden.

Praat na afloop van de opdracht even na. Voelden de kinderen zich anders toen ze zich op een andere manier voorstelden? Werden ze er een ander mens van?

Voordragen door te filmen (20 - 30 minuten)

Tegenwoordig is het met allerlei digitale tools heel makkelijk om van jezelf een ander mens te maken. Het wordt ook veel gedaan door kinderen. Het is bijvoorbeeld erg populair om met een app van je gezicht een dieregezicht te maken.

Met zo'n app gaan de kinderen aan de slag en maken ze een speciale presentatievorm voor het gedicht. Als de school tablets heeft kun je die gebruiken en anders mogen de kinderen een keer hun mobiel mee in de klas. Zorg dat de gratis app 'Face changer video' op de telefoons of tablets worden gezet. Met deze app kunnen de kinderen zichzelf filmen met een 'face change filter'.

Ze kunnen bijvoorbeeld van zichzelf een dier maken of hun hoofd ondersteboven zetten. Laat ze zichzelf filmen terwijl ze het gedicht voorlezen. Dit doe je natuurlijk met een gezichtsuitdrukking die past bij het gedicht. Als de video klaar is kunnen ze deze opslaan en naar de leerkracht mailen. Zo kun je de video's vervolgens op het digibord aan de hele klas laten zien.

Meer?

- + *Mijn zusje achter het behang*
van Bette Westera: omdat je familie ook iets over jou zegt.
- + *Voel je wat ik voel? de 150 mooiste gedichten over gevoelens voor kinderen* -
Jan van Coillie (sam.), Ingrid Godon (ill.)
(Davidsfonds/infodok, 2009)

Bibliografie

Weten waar de woorden zijn -
Mariet Lems
(SAAM Uitgeverij, 2013)

Auteur lestip

Fabien van der Ham

Deze poëzielessen zijn een uitgave van Stichting Lezen Nederland, Iedereen Leest en de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB), ter gelegenheid van Poëzieweek 2018. www.poëzieweek.com

Teksten

Jos van Hest, Lies Van Gasse, Ester Naomi Perquin, Fabien van der Ham, Marit Trioen, Stefanie Kennes, Ineke Holzhaus, Iris Wynants, Hans Das, Jeugd en Poëzie

Eindredactie

Stichting Lezen Nederland, Iedereen Leest, Poëziecentrum (gedichten)

Vormgeving

andrews:degen Amsterdam
www.andrewsdegen.com

Contact

Stichting Lezen

Nieuwe Prinsengracht 89
NL-1018 VR Amsterdam
T +31 (0)20 623 05 66
www.lezen.nl

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Stichting Lezen Nederland? Meld je dan aan voor de nieuwsbrief via www.lezen.nl.

Iedereen Leest

Frankrijklei 130/4
B-2000 Antwerpen
T +32 (0)3 204 10 00
www.iedereenleest.be

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Iedereen Leest? Schrijf dan in voor de nieuwsbrief via www.iedereenleest.be.

Stichting CPNB

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Stichting CPNB? Meld je dan aan voor de nieuwsbrief via www.cpnb.nl/onderwijs.

Poëziecentrum

Het Toreken - Vrijdagmarkt 36B-
9000 Gent
T: 32 (0)9 225 22 25
www.poeziecentrum.be

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Poëziecentrum? Meld je dan aan voor de nieuwsbrief via www.poeziecentrum.be.

Disclaimer

Deze lessuggesties mogen alleen worden afgedrukt en gekopieerd ten behoeve van het poëzieonderwijs in Nederland en Vlaanderen. Voor elk ander gebruik geldt: Op deze uitgave berusten copyrights: alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever van de gedichten staat steeds bij het gedicht vermeld. Wij hebben geprobeerd alle rechthebbenden van de verschillende bij de lessen gebruikte gedichten te achterhalen. Voor zover personen/instanties auteursrechtelijke aanspraken menen te hebben, kunnen zij contact opnemen met Stichting Lezen Nederland.